

Právo na vlastní smrt

Poslanci budou rozhodovat o eutanazii v Česku. Znovu a určitě ne naposledy

Jiří Horecký

prezident organizace European Ageing Network

V závěru října projedná sněmovna návrh zákona o eutanazii, přesně řečeno zákona o paliativní péči, rozhodování na konci života a eutanazii. Otevírá se tak téma, zda má mít občan České republiky právo na asistovanou smrt. Jde o zásadní otázku, která má řadu podporovatelů i odpůrců, a nutno dodat – obě strany mají řadu relevantních argumentů.

Návrh zákona přináší kromě samostatně upravené paliativní péče také možnost ukončit svým rozhodnutím vlastní život. Jde o asistovanou smrt, o kterou může člověk požádat svého ošetřujícího lékaře. Lékař žadatele poučí, prověří všechny okolnosti a podmínky, které definuje tento návrh zákona, a pak může následovat kvalifikovaná žádost o provedení asistované smrti. Podmínkou žádosti je zdravotní stav žadatele: pacient je nevléčitelně nemocný v důsledku úrazu nebo nemoci a tato situace je podle současných poznatků vědy neodvratitelná, přičemž shledává, že trvale a nesnesitelně tělesně nebo duševně trpí bez naděje na zlepšení. Sedm dní po provedení asistované sebevraždy

pak lékař, který tento úkon provedl, musí podat zprávu komisi pro kontrolu a hodnocení provádění asistované smrti.

Návrh nového zákona velmi pravděpodobně nebude přijat, a to ze tří důvodů. Prvním je negativní stanovisko vlády, tedy i koaličních stran. Druhým je skutečnost, že tak zásadní a citlivá změna musí být předmětem hlubších diskusí a debat, a to nejen odborných, ale i veřejných. Třetím důvodem je, že sněmovna pomalu odpočítává dobu svého funkčního období a má k projednání více než 330 zákonů či novel. A tento nepatří mezi priority. Je ale jen otázkou příštích let, kdy tady tento či podobný návrh budou znovu.

Bůh i lékař říkají ne

Křesťanský pohled na toto téma je založen na tezi, že Bůh určuje počet našich dní. Jak se praví v Bibli, v knize Jobově: „Jestliže jsou stanoveny jeho dny (člověka), počet jeho měsíců je ve tvé moci, nepřekročí cíl, jež jsi mu vytkl.“ Eutanazie tak zpochybňuje Boží svrchovanost nad našimi dny.

Křesťanské církve v Česku se opakovaně vyslovily proti eutanazii. A odmítnutí dobrovolného odchodu z tohoto světa dokonce sjednocuje k jednotnému

odmítavému stanovisku křesťany, muslimy i židy. Ačkoli se Boží slovo jasně nevymezuje proti asistované sebevraždě ve smyslu, že se touto otázkou ani Ježíš, ani apoštolové nezabývají, je mnoho míst v Bibli, ze kterých lze dovodit zřetelné „ne“.

Mohlo by se zdát, že lékařský pohled je spíše pro, ale není tomu tak. Provedení asistované sebevraždy je v rozporu s Hippokratovou přísahou, která říká: „Nepodám nikomu smrtící prostředek, ani kdyby mě o to kdokoli požádal, a nikomu také nebudu radit (jak zemřít).“

Dalším argumentem pro relativizování argumentů pro eutanazii je skutečnost, že současná úroveň paliativní péče a možnosti tlášení bolesti jsou na velmi vysoké úrovni a v rámci komplexní paliativní a hospicové péče umožňují důstojné zakončení lidského života. Hlavním smyslem činnosti lékařů je tak léčit, nikoli nemocné usmrcovat nebo jim při tom asistovat. V tomto smyslu se proti asistované sebevraždě ohradili lékaři ve stanovisku koncem roku 2019.

Druhá, menší skupina lékařů pak uvádí případy nevléčitelně nemocných lidí, jejichž kvalita života se rapidně snižuje, ale i případy důstojného odchodu mladších osob trpících nevléčitelnou nemocí.

Kde lze „svobodně“ umřít

Eutanazie, tedy právo rozhodnout o vlastní smrti, je v Evropě legální ve třech zemích. Nizozemsko zavedlo možnost eutanazie v roce 2002. Lucidní pacienti se mohou rozhodnout ukončit svůj život a získat „smrtící nápoj“, což je podmíněno nevléčitelnou nemocí potvrzenou dvěma lékaři. Později v Nizozemsku rozšířili za přísných podmínek možnost eutanazie i pro děti do 12 let.

• Za podobných podmínek zavedla ve stejném roce 2002 eutanazii i Belgie. Trojici zemí uzavírá Lucembursko, kde byla eutanazie uzákoněna v roce 2009.

Řada zemí jako např. Španělsko, Francie, Švédsko, Norsko, Dánsko, Rakousko či Německo umožňuje buď na základě právní regulace, nebo na základě soudních judikátů takzvanou pasivní eutanazii. Tím rozumíme de facto právo nechat pacienta zemřít (letting die), ať již odpojením od přístrojů, nebo nepodáním léků. Nejedná se tedy o aktivní pomoc druhé osoby. Právo odmítnout léčbu mají i pacienti v České republice.

Odlišnou úpravu má Švýcarsko, které je jedinou zemí, kde při dobrovolné smrti neasistuje další osoba. Pacient dostává smrtící dávku, kterou si aplikuje (vypije) sám. Osobám, které přinášejí na základě požadavku tento smrtící nápoj (například do domovů pro seniory), se přezdívá „andělé smrti“. Švýcarsko umožňuje dobrovolný odchod i občanům jiných zemí. Na tisíc dobrovolných odchodů ve Švýcarsku připadá 200 na cizince (nejvíce z Německa).

Nové pochybnosti

Zemím, které uzákonily aktivní eutanazii, je společný poměrně výrazný nárůst osob,

které se pro tento krok rozhodnou. V říjnu letošního roku vyšel v Rakousku rozhovor s nizozemským etikem Theem Boerem, členem komise, která prověřuje naplnění podmínek aktivní eutanazie. Boer nyní považuje přijetí zákona o eutanazii za chybu. „V některých městských částech činí podíl lidí, kteří aktivně ukončí svůj život, až 14 procent. Na začátku šlo o volbu mezi umíráním a umíráním, tedy o to, jak zemřít. Mezitím se z toho ale stalo rozhodování, zda žít, nebo zemřít. Kdybychom tehdy měli paliativní medicínu na tak skvělé úrovni jako nyní, nemuseli jsme zákon vůbec přijímat. Máme i případy tlaku rodinných příslušníků na seniory, kdy jim například děti připomenou, že je zde možnost rozhodnout se pro smrt.“

V Nizozemsku se nyní diskutuje o rozšíření možnosti aktivně ukončit život pro všechny seniory bez podmínky nevléčitelné nemoci. Přitom výsledky dotazníkových šetření u osob, které by si přály zemřít, uvádějí jako důvody například osamocení, 42 procent nechce být pro své okolí zátěží, 36 procent uvádí nedostatek peněz.

Už mě to nebaví

V srpnu jsem se ve švýcarském Curychu účastnil jednání pracovní skupiny k definování tabu a dogmat v dlouhodobé péči v Evropě. Na konci jednání nám nizozemští kolegové ukázali film, který zachycuje odchod 101letého pána.

Celé se to odehrávalo v domově pro seniory. Pán vše dobře vnímal, pohyboval se na vozíku, byl orientovaný, přesně věděl, co se děje, co dělá. Jako důvod odchodu ze světa uváděl, že toho již bylo dost (byť musel splnit podmínky nevléčitelné

nemoci, jejíž projevy však nebyly na první pohled patrné). Ten den za ním přišla celá široká rodina, dcera, vnučata, pravnučata s celými rodinami. Ráno šel ještě na snídani, rozloučil se s ostatními obyvateli domova, s personálem. Ošetřující lékařka se pána zeptala, zda si to nerozmyslel, a následně za přítomnosti celé rodiny vypil smrtící koktejl a do deseti minut zemřel.

Reakce byly různé, kolegové z Nizozemska a Švýcarska to vnímali jako příklad dobré praxe, já a rakouský kolega jsme jejich nadšení nesdíleli.

Jak se utváří názor

To, jaký má každý z nás názor na možnost asistované sebevraždy, je ovlivněno řadou faktorů. U někoho to bude významní nebo to, zda ho alespoň křesťanské hodnoty ovlivňují a řídí se jimi. Jiní se budou rozhodovat na základě zkušenosti. Jinak bude vnímat otázku eutanazie člověk, který se se smrtí osobně nesetkal, jinak někdo, kdo doprovázel při umírání své blízké, jinak někdo, kdo prodělal vážné onemocnění a přiblížil se nejen smrti, ale prožil i utrpení.

To je osobní nastavení, neměli bychom však ignorovat vývoj a zkušenosti ze zemí, které eutanazii uzákonily. Nikdy nezapomenu na návštěvu domova pro seniory ve Švýcarsku před deseti lety, kdy jsem se zeptal, jak vnímají, když dorazí do zařízení „anděl smrti“. Očekával jsem kladnou odpověď, vyzdvihující liberální přístup a respekt vlastní volby. „Nemáme je rádi, snažíme se našim klientům poskytovat nejlepší péči, být jim blízko, úspěšně tišíme bolest a pak se objeví někdo se smrticím nápojem a vše okamžitě končí.“ ●